

Botox Wij danken ons hele mens-zijn aan het feit dat wij in veel opzichten nooit volwassen worden

Iedereen wil eeuwig jong zijn – en wat is daar tegen?

Vrijwel alle hedendaagse vormen van laserstyling en liposculptuur zijn pogingen om juveniele kenmerken te behouden, meent Maarten 't Hart. Het larvestadium herleeft.

De moderne mens poetst en schaamt volop aan zichzelf. Gaan wij ten gronde aan laserstyling en liposucties? Laten wij ons, in onze drang naar schoonheid, verscheuren tussen oerdrift en beschaving? Is er echter, wat het maakbare lichaam betreft, wel iets nieuws onder de zon? Zo begon men bijvoorbeeld in China reeds in de 10e eeuw met het inbinden van voeten. Aanvankelijk alleen bij dansers, maar al snel werden bij vrijwel alle vrouwen de voeten ingebonden. Pas in 1911 werd dit verboden. Maar nageliefd werd dit verbod tot 1949 nauwelijks.

Ook de drang naar schoonheid lijkt al oeroud, en reeds in bijbelse tijden werd er herhaaldelijk gefulmineerd tegen lichaamscultuur. Zo wordt in Jesaja 3 geprofeteerd dat het mettertijd uit zal zijn met de 'reukdoosjes' en 'voorhoofds-versierselen'. 'Kaalheid in plaats van haarvlechten', stelt God in het vooruitzicht, alsmede 'omgording met een zak in plaats van een wijde rok'. Een en ander zal uiteindelijk resulteren in 'verandering in plaats van schoonheid'. In de Koran vind je vergelijkbare uitingen, maar uiteraard milder, want de Koran is in alle opzichten humaner dan de Bijbel. Niettemin is kenmerkend voor vrijwel alle vormen van religie dat men de drang naar schoonheid wil beteugelen. En zoals God het lichaam heeft afgeleverd, dient het te blijven.

Wie de hedendaagse botoxcultuur beschimpt – en dat is opmerkelijk genoeg *bon ton* onder televisiemakers en intellectuelen – schaamt zich derhalve aan de zijde der religieuze fundamentalisten die altoos ingetogenheid prediken. In alle afleveringen van het tv-programma *Kopspijkers* die ik heb gezien, werd op enig moment de koningin van de plastische chirurgie, Marijke Helwegen, bespot. Ook in *Koefnoen* krijgt ze er vaak van langs. Ze moet wel van 'super stainless steel' zijn om dat alle-

maal te kunnen doorstaan.

Het merkwaardige is dat de kerels die haar bespotten stuk voor stuk zelf dagelijks offeren op het altaar van het maakbare lichaam. Het afscheren van de baard wordt evenwel als zo vanzelfsprekend ervaren dat niemand meer lijkt te beseffen hoe enorm ingrijpend deze handeling is. Zouden wij mannen allemaal onze baard laten staan, dan zou de eerste man die het zou wagen hem af te scheren genadeloos worden beschimpt. Youp van 't Hek zou tenminste een jaar lang als een Talibaan-tijger te keer gaan. Zodra in Afghanistan, dankzij ons fenomenale opbouwwerk, de Talibaan andermaal aan de macht komen, zul je zien dat zij terstond het afscheren van de baard weer verbieden.

Dankzij de uitvinding van het veiligheidsscheermes is scheren niet meer zo riskant, maar ooit was het riskanter dan liposuctie. Kleine wonpjes, verspreiding van bacteriën op de huid, infecties, steenpuisten, soms zelfs met fatale afloop. De componist Scriabin is overleden aan een steenpuist op z'n lip. Waarschijnlijk het gevolg van onoordeelkundig trimmen van het baardje waarop hij zo trots was.

Zowel het inbinden van de voeten als het afscheren van de baard kunnen wij karakteriseren als vormen van 'neotenie'. Het zijn pogingen om juveniele kenmerken te behouden: kleine meisjesvoetjes, baardeloze jongenssnoetjes. Vrijwel alle hedendaagse vormen van laserstyling en liposculptuur vallen daaronder.

Botox betekent: terugkeer tot het larvestadium. We sluiten daarmee naadloos aan bij de evolutie van onze soort. Ook die wordt gekenmerkt door datgene wat Louis Bolk in de jaren twintig van de vorige eeuw foetalisatie noemde. Met name onze schedel behoudt, anders dan apenschedels, de vorm zoals die al bij de foetus te vinden is. Ook ons gebit ontwikkelt zich veel langzamer dan het apengebuit. Terwijl bij apen de melktanden razendsnel plaatsmaken voor het gewone gebit, duurt dat bij ons jaren.

Hoewel Bolk heftig werd bestreden, is zijn gedachtegoed nooit weggeweest. Stephen Jay Gould heeft de neotenie-theorie nieuw leven ingeblazen met zijn magistrale boek *Ontogeny and Phylogeny* uit 1977. Wij zijn organismen die

Tekening Daryl Cagle

in veel opzichten de kenmerken blijven behouden van een larf, en wij danken onze grote hersenen, ja ons hele mens-zijn aan het feit dat wij in veel opzichten nooit volwassen worden. Wat misplaatst dus om zo schamper te doen over al on-

ze aandoenlijke pogingen om met behulp van liposuctie, botox, ooglidcorrecties, contouraanpassingen, afslankmethodes, eeuwig jong te blijven.

Ook het feit dat veel vrouwen het krijgen van kinderen verschuiv-

en naar een latere leeftijd valt daaronder. Op allerlei fronten in het leven bejiveren wij ons om de juveniele fase te verlengen.

Daarom is het eigenaardig dat er enkele verschijnselen zijn die niet hieronder vallen: borstvergroting

en penisverlenging met name. Kleine meisjes hebben geen borsten, jongens geen patserspikken. Seksualiteit, voortplanting, dat is nu juist bij uitstek het gebied van het volgrocide dier. Larven planten zich gewoonlijk niet voort, be-

halve onder andere in geval van sommige salamandersoorten. Maar de ont koppeling van seks en voortplanting zijn al zo ver voortgeschreden dat niemand borstvergroting nog ervaart als een dwaze anomalie die niet past bij een neo-

teen organisme.

Ik voorspel dat een en ander nog veel verder zal evolueren. Mettertijd zal klonen de norm zijn, want bij klonen kun je, dankzij 'genetic engineering', doeltreffender overgaan tot lichaamsculptuur. Seksualiteit zal het domein worden van de dartelende larf die zich ontand zal hebben van lange zwanerschap en pijnlijke bevalling.

Wat we, bij al die discussies over het maakbare lichaam, ook niet over het hoofd moeten zien, is het feit dat evolutie juist maakbaarheid impliceert. Modificatie, aanpassing, verandering, dat zijn de trefwoorden. De tijdschaal is wat anders, maar het effect niet. Voor de modificatie van een rijtje trilhaarjes kan de evolutie rustig een miljoen jaar uittrekken. Soms gaat het zelfs sneller, wij evolueren momenteel van een individu mét naar een individu zonder verstandskiezen, en daar gaan maar een paar duizend jaar overheen.

Waarom zouden wij, als de evolutie net zo te werk gaat, ons zo opwinden over de veelal verbluffende mogelijkheden van plastische chirurgie? Laat toch iedereen die daarin plezier heeft, als een 'confirmatie van het individu op weg naar eigen zaligheid', zoals de Duitse mysticus Peter Poiret zo mooi heeft gezegd, ervoor mogen kiezen eruit te zien zoals hij of zij wil. Nimmer zou ik, al kreeg ik geld toe, zelfs maar de correctie van één ooglid overwegen, maar waarom zouden wij iemand beschimpen die daarnaar wel hunkert en daarvoor geld overheeft?

Dat er een enkele keer iets misgaat, zoals laatst bij een liposuctie, is akelig. Maar wie in de auto stapt, weet ook dat hij kan verongelukkig. Wie zich vrijwillig laat laseren, opereren, afzuigen, vibreren, ontharen, moet enig risico incalculeren. Mij dunkt: er is weinig reden te zorgen te maken over deze ontwikkelingen, en beschimpen is bekrompen.

Maarten 't Hart is bioloog en schrijver.

Het programma 'Geschiedenis Live!', vol filmfragmenten en debat, is gewijd aan schoonheid, seksualisering en medisch ingrijpen. Maar de ont koppeling van seks en voortplanting zijn al zo ver voortgeschreden dat niemand borstvergroting nog ervaart als een dwaze anomalie die niet past bij een neo-